

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА – IX КЛАС, ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА (ПЪРВО РАВНИЩЕ)

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА.

В IX клас се изучава системен курс по *Обща география и икономика* с преобладаване на обществено-географското познание. В началото му е застъпено изучаването на природната структура на Земята, а след него населението, селищата, политическата и стопанската организация на обществото, географските региони и страни в тях. В V, VI и VII клас учениците са изучавали Земята като планета и нейния природен облик, а също география на континентите. Това осигурява добра емпирична база за успешно изучаване на курса в IX клас, като предишните знания се обобщават, разширяват и задълбочават. По този начин чрез новите знания се стига до ново, по-високо научно равнище.

Крайният резултат включва както теоретични (теории, закономерности, принципи, основни понятия), така и методически (способи за дейност) знания и умения.

Главната цел е да се продължи формирането на географската култура на учениците чрез изучаването на природната структура на Земята, природноресурсния потенциал, политическата и социално-икономическата организация на обществото, населението, селищата, стопанството, главните географски региони в света и страни в тях. По-конкретно целта на курса е разкриването на многообразието в света, съпътствано с остри проблеми и противоречия. По този начин в цялостния курс на обучение географията разглежда редица проблеми заедно с други науки като история, биология, химия, физика и т.н.

Обучението по *География и икономика* в IX клас допринася за:

- Придобиване на умения и навици за самостоятелна работа и географски анализ на съвременните процеси и явления в света;
- Развиване на познавателните способности на учениците – логическо мислене, наблюдателност, памет, реч и др.;
- Усвояване на общочовешките ценности;
- Разширяване на екологичната им култура.

Формиране на умения за работа с регионална географска литература, официално приети международни и държавни документи; съставяне, оформяне и анализ на карти и статистически източници и други информационни материали за природата, населението, световното стопанство.

Курсът по *География и икономика* в IX клас не само допринася за формиране на географската култура на учениците, но играе и важна роля в процеса на личностната и социалната им реализация.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА IX КЛАС – ПЪРВО РАВНИЩЕ.

Целите на обучението по *География и икономика* в IX клас са: —

- Да се изяснят основните закономерности в развитието на природата чрез усвояване на системни знания за географските особености на Земята като планета от Слънчевата система;
- Да се разкрият взаимовръзките на природата с човешкото общество, като се акцентира върху екологичните проблеми с оглед устойчивото развитие на географската среда;
- Да се усвои система от научни знания за комплекса – природа, население, стопанство, региони и градове – в глобален, регионален и национален обхват;
- Да се придобият умения и навици за самостоятелна работа и географски анализ на съвременните процеси и явления в света;
- Да се допринесе за развитието на познавателните способности на учениците – логично мислене, наблюдателност, памет, реч и др.;
- Да се създадат у учениците познавателни способности и качества за работа с географски текст, документи, карти, статистически материали и др.;
- Да допринесе за ориентирането на учениците в съвременните политически, икономически и културни събития; за формирането на критично мислене;
- Да осмислят значението, мястото и ролята на географските знания като една основна, неотменима част от съдържанието на глобалните проблеми на съвременността;
- Да се разкрие приложимостта на знанията и уменията по *География и икономика* в стопанския, политическия и културния живот на човека.

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание			
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Ядра на УС	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия	Контекст и дейности (за цялата програма)	Възможности за междупредметни връзки
Ядро № 1: Природна структура и ресурси на Земята		<u>Ученикът трябва да усвои:</u> <u>Тема 1: Развитие и съвременна структура на географската наука.</u> Очаквани резултати: 1. Дефинира обекта, предмета и съвременната структура на географската наука 2. Проследява тенденциите в развитието на географската наука – хуманизация, икономизация, екологизация. 3. Осъзнава необходимостта от приложението на системния подход в географските изследвания	<ul style="list-style-type: none"> Обект и предмет на географията Системен подход Хуманизация Икономизация Екологизация 	<u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u> Разглежда съвременната структура на географията като резултат от нейното развитие	
	<u>Стандарт №1:</u> Характеризира отделните геосфери и процесите, протичащи в тях. Очаквани резултати: 1. Обяснява геосферния строеж на Земята 2. Прави изводи за връзките между геосферите и процесите, протичащи в тях 3. Осъзнава необходимостта от преследването на научни изследвания на геосферите	<u>Тема 2: Геосферен строеж на Земята</u> Очаквани резултати: 1. Знае пространствения обхват и веществения състав на отделните геосфери 2. Познава основните процеси, протичащи в отделните геосфери 3. Разбира резултатите от взаимодействията между геосферите 4. Анализира табличен и графичен материал за геосферите и прави изводи 5. Осъзнава природното единство на Земята	<ul style="list-style-type: none"> Геосфера Атмосфера Хидросфера Литосфера Педосфера 	Наблюдава природни явления, характерни за някои геосфери	С физика: Гравитация, слънчева радиация, атмосферно налягане, температура, плътността на веществата, мерни единици, магнитно поле, конвекция, изпарение, кондензация
	<u>Стандарт №2:</u> Разкрива закономерностите в географското разпространение на природните компоненти и връзките между тях. Очаквани резултати: 1. Разкрива особеностите на природните компоненти и комплекси 2. Прави заключения за връзките между природните компоненти и комплекси 3. Осъзнава природното единство на Земята	<u>Тема 3: Природни компоненти и комплекси на Земята</u> Очаквани резултати: 1. Характеризира особеностите на природните компоненти и закономерностите в териториалното им разпространение 2. Илюстрира с примери връзките между природните компоненти и формирането на природните комплекси 3. Анализира картни и графични материали с природогеографско съдържание 4. Дискутира влиянието на стопанската дейност на човека за изменението на природните компоненти и комплекси	<ul style="list-style-type: none"> Природни комплекси 	Наблюдава филми за природата на Земята Работи в екип	С химия: Самородни елементи, съставни минерали, карбонатни скали, въглена киселина, химизъм на водите и атмосферния въздух, замърсители в околната среда

	<p>Стандарт №3: Сравнява природните зони на Земята и оценява техния природноресурсен потенциал. Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Съпоставя природните зони на Земята 2. Илюстрира с примери значението на зоналността и азоналността за природното разнообразие на Земята 3. Дискутира осъдността на природните ресурси и необходимостта от рационалното им използване 	<p>Тема 5: Природни зони на Земята Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разкрива особеностите на природните зони 2. Познава основните географски закономерности (зоналност и азоналност) 3. Разкрива връзката между географското разпространение на природните зони и проявата на основните географски закономерности <p>Тема 6: Природноресурсен потенциал на света Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разграничава видовете природни ресурси и познава закономерностите в географското им разпространение 2. Оценява природноресурсния потенциал на Земята 3. Разработва реферат за алтернативни енергийни и минерални ресурси 4. Осъзнава връзката между икономическото развитие и природноресурсния потенциал 	<ul style="list-style-type: none"> • Хоризонтална и вертикална зоналност • Азоналност • Природна зона • Природно-ресурсен потенциал • Класификация на природните ресурси • Алтернативни ресурси 		<p>С биология: Биосфера, екосистеми, екологични фактори, разпространение на организмите в свят, биомите на сушата, природозащитни организации</p>
	<p>Стандарт №4: Изяснява глобалните проблеми, свързани с опазването и рационалното използване на природните ресурси и околната среда; познава концепцията за устойчиво развитие Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разбира същността, причините и последиците от проявлението на суровинно-енергийния и екологичния проблем 2. Анализира различни документи по проблемите и прави изводи 3. Оценява значението на концепцията за устойчиво развитие при решаване на глобалните екологични проблеми 	<p>Тема 7: Глобални проблеми – суровинно-енергийни и екологични Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава причините за възникването на суровинно-енергийния проблем и пътищата за неговото решаване 2. Илюстрира с примери екологичните последици от замърсяването на околната среда 3. Анализира статистически материали и прави изводи за тенденциите в изменението на околната среда 4. Знае принципите, целите и значението на концепцията за устойчиво развитие 5. Коментира дейността и ролята на международни, правителствени и неправителствени организации по проблемите на устойчивото развитие 	<ul style="list-style-type: none"> • Глобален проблем • Суровинно-енергийен проблем • Екологичен проблем • Устойчиво развитие 		<p>С химия: Видове замърсители; химизъм на водите; екологичен проблем С биология: Международни природозащитни организации; екологичен проблем</p>

	<p>Стандарт №5: Идентифицира причините за различни природни рискове (земетресения, наводнения, савлачища и др.) и последиците от тях</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разграничава видовете природни рискове и причините за тях 2. Проследява на карта районите с териториално проявление на стихийни природни явления 3. Осъзнава зависимостта на човека от природните стихийни явления и необходимостта от борба с тях 	<p>Тема 8: Природни рискове</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дефинира понятието "природен риск" 2. Класифицира природните рискове в зависимост от причините за проявлението им 3. Изработва реферат за големи природни бедствия и последиците от тях 4. Познава правилата на поведение при природни бедствия 5. Коментира възможностите за прогнозиране и борба със стихийните природни явления 	<ul style="list-style-type: none"> • Природен риск • Класификация на природните рискове • Мониторинг 		<p>С физика: Електромагнитни вълни; епицентър; формиране на времето (конвекция, адвекция, инверсии, изпарение)</p>
<p>Ядро № 2: ГЕОГРАФИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО И СЕЛИЩАТА</p>	<p>Стандарт № 1 Обяснява геодемографските характеристики на населението в света</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеризира броя, гъстотата, движението и структурите на населението, етническите и религиозни особености 2. Анализира статистически картни и графични материали и прави изводи за различията в демографските показатели 3. Осъзнава сложността на етническите и религиозните проблеми, необходимостта от толерантност при решаването им 	<p>Тема 1: Населението в света</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае основните показатели, характеризиращи движението на населението, и обяснява териториалните им различия 2. Разграничава видовете структури на населението и разкрива връзката им с движението на населението 3. Анализира графични материали, представящи полововъзрастовата структура на населението 4. Разкрива връзката между демографските показатели и социално-икономическото развитие 5. Коментира тенденциите и динамиката на демографските показатели на различни страни и формулира изводи 	<ul style="list-style-type: none"> • Движение на населението (естествен и механичен прираст, миграции) • Структура на населението • Човешки ресурси • Икономически активно население • Полово-възрастова пирамида 	<p>Работи със статистически материали</p>	<p>История: Население, етнос, народ, етнографски групи</p> <p>Философия: Дискриминация, сегрегация, религии</p> <p>Литература: Езикови семейства</p>
	<p>Стандарт № 2 Изразява отношение към демографския проблем и аргументира начините за неговото решаване</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава същността на демографския проблем. 2. Обяснява насоките на демографската политика в различните части на света. 3. Предлага пътища за решаване на демографския проблем, основавайки се на концепцията за устойчиво развитие. 	<p>Тема 2: Демографски проблем и демографска политика</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обяснява причините за възникването на демографския проблем. 2. Разграничава различните аспекти на демографския проблем и териториалното им проявление. 3. Анализира графични материали, представящи полововъзрастовата структура на населението. 4. Дискутира демографската политика в страните с различно икономическо развитие 5. Доказва връзката между демографския проблем и други глобални проблеми на човечеството. 	<ul style="list-style-type: none"> • Демографски проблем • Демографски взрив • Демографска политика • Демографска ситуация 	<p>Изработва графични модели</p>	

<p>Стандарт № 3 Сравнява демографската ситуация в различните части на света</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разкрива причините за различията на демографската ситуация в различните части на света 2. Анализира демографската ситуация с помощта на различни информационни източници 3. Съпоставя демографски показатели на различни страни и формулира изводи 	<p>Тема 3: Демографските различия в света Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Съпоставя демографски показатели на различни страни 2. Анализира статистически и графични материали и формулира проблеми 3. Доказва връзката между демографския взрив и други глобални проблеми на човечеството 		<p>Работи с документи и извежда тенденции</p>	
<p>Стандарт № 4 Проследява възникването и развитието на селищата и промяната на функциите на градовете</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проследява развитието на селищата 2. Знае типове селища и техните функции 3. Коментира перспективите за развитие на различните типове селища 	<p>Тема 4: География на селищата Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разкрива факторите за възникване и развитие на селищата 2. Класифицира градовете според функциите им 3. Обосновава връзката между историческото и икономическото развитие на градовете и промяната на функциите им чрез проучване на градове по избор 4. Оценява предимствата и недостатъците на градския начин на живот 	<ul style="list-style-type: none"> • Класификация на селищата 	<p>Наблюдава филми за големи градове в света</p>	<p>История: Възникване и развитие на селищата</p>
<p>Стандарт № 5 Представя развитието и териториалните особености на урбанизацията и коментира проблемите, свързани с нея</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае същността на урбанизацията 2. Разграничава особеностите на урбанизираните територии в различните части на света, като определя проблемите им 3. Дискутира проблемите на урбанизираните територии и обосновава насоки за решаването им 	<p>Тема 5: Урбанизация Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проследява развитието на урбанизацията 2. Илюстрира с примери връзките между урбанизацията и икономическото развитие 3. Характеризира формите на урбанизация 4. Проследява на географската карта урбанизираните територии 5. Оценява полжителните и отрицателните страни на урбанизацията 	<ul style="list-style-type: none"> • Урбанизация • Агломерация • Мегалополис 	<p>Дискутира проблемите на урбанизираните територии</p>	

<p>Ядро № 3 Политическа и стопанска организация на обществото</p> <p>География на световното стопанство</p>	<p>Стандарт № 1: Представя съвременната политическа карта на света като резултат от глобалните политически процеси; коментира регионалните конфликти и причините за възникването им</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава същността и значението на политическата география, геополитиката и геостратегията 2. Характеризира особеностите на основните политически системи 3. Коментира съвременните изменения на политическата карта на света и насоките за преодоляване на регионалните конфликти 	<p>Тема 1: Политически системи</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава същността на държавата и особеностите на видовете държави и политически системи 2. Проследява формирането и изменението на съвременната политическа карта на света, разкривайки факторите за изменението ѝ 3. Посочва районите с регионални конфликти, изяснявайки причините за възникването им 4. Анализира връзката между геополитика, геостратегия, политико-географско положение, икономогеографско положение 5. Обосновава значението на политическата география и геостратегията за развитие на световното стопанство за преодоляване на регионалните конфликти 	<ul style="list-style-type: none"> • Политическа география • Геополитика • Геостратегия 		
	<p>Стандарт №2: Разбира основните механизми на пазарната икономика; степенува по значимост факторите за развитие на световното стопанство</p> <p>Очаквани резултати</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разкрива същността на световното стопанство 2. Познава основните механизми на пазарната икономика 3. Оценява ролята на научно-техническите и екологичните фактори за съвременното развитие на стопанството 	<p>Тема 2 : География на световното стопанство</p> <p>Очаквани резултати :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава същността на световното стопанство и съвременния му географски модел 2. Определя ролята на природногеографските и ресурсните фактори, социално-икономическите, научно-техническите и екологични фактори, като ги степенува по значимост 3. Характеризира белезите на пазарното стопанство и разбира неговите механизми 4. Коментира пазарното и централизираното стопанство чрез основните показатели 5. Коментира съвременните социално-икономически проблеми и аргументира пътища за тяхното решаване 	<ul style="list-style-type: none"> • Световно стопанство 		

Стандарт №3:

Групира икономическите отрасли по сектори: първичен (добивен), вторичен (обработващ), третичен (обслужващ) и характеризира тяхната териториална структура.

1. Разкрива структурата на световното стопанство по сектори и по отрасли
2. Характеризира стопанските отрасли по алгоритъм
3. Характеризира териториалните разположения на структуроопределящите отрасли на световното стопанство
4. Коментира проблемите на отраслите от трите сектора и предлагат насоки за решаването им

Тема 3 : География на световното стопанство – сектори и отрасли. Първичен сектор

Очаквани резултати:

1. Знае структурата на първичния сектор (земеделие, добив на полезни изкопаеми, дърводобив, лов и риболов) и факторите за неговото развитие
2. Характеризира земеделски отрасъл по алгоритъм
3. Анализира статистически, графични и картографски материали и прави изводи
4. Определя различията в развитието на земеделието в страните с различна степен на икономическо развитие
5. Коментира проблемите на първичния сектор и предлага пътища за решаването им

Тема 4 : Вторичен сектор

Очаквани резултати:

1. Знае същността, значението и структурата на вторичния сектор (енергетика, металургия, машиностроене и металообработване, химическа промишленост, производство на строителни материали и строителство, дървспреработване, целулозно-хартиена, лека и хранително-вкусова промишленост)
2. Характеризира структуроопределящ отрасъл по алгоритъм
3. Определят основните фактори за териториалното разположение на металургията, машиностроителната и химическата промишленост
4. Оценка преструктурирането на промишлеността на страните в прехода към пазарна икономика
5. Коментира тенденциите в развитието на енергетиката и машиностроенето.

Тема 5 : Третичен сектор

Очаквани резултати:

1. Знае същността, особеностите, факторите и структурата на третичния сектор (транспорт и съобщения, търговия, туризъм, наука и култура, образование, здравеопазване, сигурност и отбрана, спорт)
2. Характеризира основните отрасли на третичния сектор – транспорт, туризъм по алгоритъм
3. Анализира статистически и графични материали и картосхеми и формулира изводи
4. Доказва значението на отраслите на третичния сектор за жизненото равнище на населението
5. Оценка значението на науката и образованието за социално-икономическото развитие

• Първичен сектор

• Вторичен сектор

• Третичен сектор

		<p>Тема 6: Полюси на световното стопанство Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае причините за значителните различия в социално-икономическото развитие на страните в света. 2. Обяснява най-характерните черти в икономиката на САЩ, страните в ЕС и на Япония. 3. Анализира статистически и графични материали и формулира изводи 4. Групира развиващите се страни, отчитайки степента им на социално-икономическо развитие 5. Оценява значението на съвременната география за изучаването на различията по региони 			
	<p>Стандарт №4: Излага знания за глобалните проблеми на съвременността (суровинно-енергиен, екологичен, продоволствен и др.) и аргументира пътищата за тяхното решаване Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава глобалните проблеми на съвременността и тяхното териториално проявление 2. Разглежда глобалните проблеми като резултат от взаимодействията в системата природа – общество – стопанство 3. Обосновава предложения за решаване на глобалните проблеми, изхождайки от концепцията за устойчиво развитие 	<p>Тема 7: Глобални проблеми на съвременността Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обяснява причините за възникването на суровинно-енергийния, продоволствения, екологичния и демографския проблем 2. Разкрива ролята на концепцията за устойчиво развитие за решаване на глобалните проблеми 3. Обосновава значението на географията за решаването на глобалните проблеми 4. Разработва есе и реферат по посочените проблеми 			
	<p>Стандарт №5: Обяснява принципите на международното сътрудничество и дейността на някои международни организации; прави заключения относно ролята на "глобализацията" за нарастващата зависимост между страните. Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Излага знания за международни организации – ООН, ЕС, ЮНЕСКО, НАТО 2. Обяснява ролята на глобализацията за съвременното развитие на обществото и стопанството 3. Обосновава необходимостта от международно сътрудничество в съвременната геополитическа обстановка 	<p>Тема 8 : Световни регионални и международни организации Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обяснява принципите на международното сътрудничество 2. Знае дейността на ООН, ЕС, ЮНЕСКО, НАТО 3. Обосновава ролята на международното сътрудничество за опазване на световния мир и за преодоляване на регионалните конфликти 4. Осъзнава необходимостта от разширяването на ЕС за страните от Източна Европа 5. Изготвя реферат за дейността на основните международни организации 			

<p>Ядро № 4</p> <p>ГЕОГРАФСКИ РЕГИОНИ В СВЕТА И СТРАНИ В ТЯХ</p>	<p>Стандарт №1: Обяснява ролята на историческите и географските фактори за различията в развитието на регионите</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава географските региони в света 2. Обяснява социално-икономическите различия в регионите 3. Оценява значението на регионалната география за прогнозиране развитието на географските региони 	<p>Тема 1 : Регионална география</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Излага знания за обосноваването на историко-географските региони на света и за значението на регионалната география 2. Разкрива комплексното влияние на природните, историческите, икономическите, демографските и политическите фактори за формиране на регионите 3. Разграничава географските региони в Европа, Азия, Америка, Африка, Австралия и Океания 4. Изобразява на картосхема географските региони 5. Коментира особеностите и проблемите в развитието на главните географски региони 	<p>• Географски региони</p> <p>• Регионална география</p>		
	<p>Стандарт №2: Характеризира особеностите на географските региони в света и прави изводи за техните специфични особености и проблеми</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеризира географските региони по алгоритъм 2. Коментира проблемите и перспективите за развитието на регионите 	<p>Тема 2: Географски региони в Европа, Азия и Америка</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Излага знания за специфичното в природата, населението и стопанството на всеки регион 2. Анализира графични, картни и статистически материали и прави изводи за развитието на регионите 3. Обосновава значението на международното икономическо сътрудничество за развитието на географските региони 4. Посочва проявлението на регионалните проблеми 			
	<p>Стандарт №3: Разкрива особеностите на стопанството на регионите на примера на избрани страни</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава структурата на стопанството на всеки регион 2. Разкрива контрастите в стопанското развитие по региони 3. Описва особеностите на стопанството на регионите на примера на избрани страни 	<p>Тема 3 : Стопанско развитие на регионите и страните в тях</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава структурата на регионалното стопанство по сектори и отрасли 2. Разкрива различията в стопанството на регионите на примера на избрани страни 3. Дискутира стопанските проблеми на страните и формулира изводи 			<p>С историята : Исторически фактори за създаването и стопанското развитие на дадена страна; исторически събития и влиянието им върху съвременното състояние на стопанството на дадена страна</p>

	<p>Стандарт №4: Характеризира избрани страни в регионите на основата на проблемно-страноведския подход. Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мотивира избора за изучаване на дадена страна 2. Разкрива уникалното в нейния природен, демографски и стопански облик на основата на проблемно-страноведския подход 3. Очертава нейната стопанска специализация и факторите, които са я формирали 	<p>Тема 4: Страни – типични представители на съответния регион Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава алгоритъма за характеристика на страни 2. Определя мястото на отделните страни в световното стопанство по определени икономически показатели 3. Сравнява страните по степен на икономическо развитие, като посочва общи и специфични особености за всяка една от тях 4. Откроява стопанската специализация на изучаваните страни и очертава техните проблеми 			
	<p>Стандарт №5: Очертава проблемите на регионите и дискутира решаването им съобразно концепцията за устойчивото развитие. Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Очертава специфичните проблеми на всеки регион и обяснява причините за възникването им 2. Разкрива и дискутира териториалното проявление на проблемите на всеки регион 	<p>Тема 5: Глобални проблеми на съвременността и тяхното проявление по региони Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дефинира проблемите на региона и особеностите в неговото териториално проявление 2. Степенува проблеми по значимост 3. Проучва опита на съответния регион за тяхното решаване 4. Разкрива значението на международното сътрудничество за решаване на регионалните проблеми 			
Ядро № 6 ГЕОГРАФСКИ И ИКОНОМИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ И РАБОТА С НЕЯ	<p>Стандарт №1: Познава основните подходи и методи в съвременните географски и икономически изследвания. Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава експедиционно-полевия картографския, сравнителния, статистическия, математическия, балансовия и дистанционните методи 2. Разбира системния и проблемно-страноведския подход 3. Осъзнава значението на научните методи и подходи за решаването на редица глобални, регионални и местни проблеми 	<p>Тема 1: Подходи и методи в съвременните географски и икономически изследвания Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеризира основните подходи и методи в географските и икономическите изследвания 2. Осъзнава необходимостта от приложението на системния подход в географските и икономическите изследвания <p>Тема 2: Картографията и географското познание Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава математическите елементи на географските карти 2. Разграничава основните видове географски карти 3. Решава картографски задачи с географски координати и мащаби 4. Умее да работи с топографска карта 5. Оценява значението на географските карти в различни области на живота 	<ul style="list-style-type: none"> • Системен подход • Дистанционни методи <ul style="list-style-type: none"> • Линеен мащаб • Картографски проекции • Класификация на географските карти <p>Топографска карта</p>	Работи с общогеографски и тематични карти	С математика: мащаб, координатна система, гесметрични тела (сфера, конус, цилиндър)
	<p>Стандарт №2: Познава възможностите на географските информационни системи (ГИС) и практическото им приложение в живота Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава ГИС 2. Определя сферите на приложение 	<p>Тема 3: Географски информационни системи (ГИС) – същност и приложения Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава същността на ГИС 2. Разбира структурата на базите от данни в ГИС 3. Знае основните области на приложение на ГИС 4. Осъзнава необходимостта от използването на съвременните гесинформационни технологии в живота 	<ul style="list-style-type: none"> • Географска инфрмационна система (ГИС) • Интегриране на данни в ГИС • Геоинформационни технологии 		

<p>Стандарт №3: Съпоставя географски карти с различно тематично съдържание. Очаквани резултати: 1. Анализира картодиаграми, картосхеми и формулира изводи 2. Оценява приложението на географските карти с различно тематично съдържание в различните области на науката и практиката</p>				
<p>Стандарт №4: Анализира статистически таблици и графични материали с географско и икономическо съдържание и прави изводи Очаквани резултати: 1. Познава възможностите за използване на отчетни и планови данни за географските процеси и явления 2. Анализира полово-възрастова пирамида на населението 3. Оценява възможностите за прогнозиране на географските процеси и явления въз основа на статистически и графични материали</p>	<p>Тема 4: Работа с информационни материали с географско и икономическо съдържание Очаквани резултати: 1. Познава основните източници на географска и икономическа информация 2. Прави библиографски проучвания и съставя специализирана географска и икономическа библиография</p>			
<p>Стандарт № 5: Проучва и анализира различни видове документи и извлича информация от тях; съставя реферат и есе с географско съдържание Очаквани резултати: 1. Анализира текстове от различни източници – всекидневници, списания, статистически справочници, географски и научни трудове и т. н. 2. Познава основните изисквания за съставяне на есе и реферат с географско съдържание 3. Коментира есета и реферати с географско съдържание</p>	<p>3. Извлича и анализира географска и икономическа информация от различни източници 4. Съставя реферат и есе по зададена тема или проблемен въпрос</p>			

V. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИКА ПО ПРЕДМЕТА В СЪОТВЕТНИЯ КЛАС (РАВНИЩЕ).

При оценяване на постиженията на ученика е необходимо използването на различни форми с оглед създаването на свободна и пълноценна изява на всеки ученик, на неговите постижения и възможности. Проверката трябва да отчете подготовката и развитието на ученика, като приоритетно се оценяват уменията и компетентностите му, формирани в процеса на обучение. Формирането и оценяването на уменията с практико-приложен характер е приоритет в сравнение с фактологията:

- Организиране и осъществяване на собствената си учебна дейност по география;
- Придобиване и използване на географска информация, способност за творческа дейност;
- Анализ на ситуация в природата и обществото и търсене на правилни решения;
- Изграждане на собствено мнение и оценка за демографски, стопански и политически проблеми;
- Участие в дейност по използване, възстановяване и обогатяване на природната среда – в семейството, училището, селището.

Учителят трябва да подходи към проверката и оценката на знанията и особено на уменията в качеството и на важен фактор за развитието, стимулирането и приобщаването на ученика в учебния процес.

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА – IX КЛАС, ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА (ВТОРО РАВНИЩЕ)

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА.

Учебната програма по *География и икономика* за IX клас – второ равнище, е предназначена за задължителноизбираема и профилирана подготовка на учениците в СОУ. Тя отразява необходимите съдържателни промени, които се извършват в образователната система. Предназначена е за учениците, които имат по-задълбочени интереси за съвременната географска картина на света и дава възможност да се разкрият по-цялостно и взаимообусловено географските аспекти на проблемите на съвременността. Профилираното обучение предполага по-широка междупредметна интегралност, разкрива в още по-голяма степен връзката на географията както с обществените, така и с природните науки. В резултат на това учениците ще получат възможност за формиране на един по-цялостен, съвременен научен светоглед по жизнено важните глобални проблеми на съвременността, която ще им осигури лично мнение и активна гражданска позиция по тях.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА В IX КЛАС – ВТОРО РАВНИЩЕ.

Целите на обучението при задължителноизбираемата и профилираната подготовка по *География и икономика* в IX клас са:

- Да се разшири, задълбочи и конкретизира географската култура на учениците за някои сложни проблеми на съвременното географско познание, тяхната съвременна регионална структура, причинните, които ги пораждат, както и научните подходи и средствата за тяхното решаване;

- Да се постигне развитие и конкретизиране на географския подход като основен елемент на общата култура на учениците, който ще им осигури необходимата компетентност при обясненията и анализите на бързо променящата се географска действителност в света;

- Да се изгради и усъвършенства системата от умения за: обобщения, за самостоятелно осмисляне на същественото в отделните теми, разкриване и обясняване на причинно-следствените връзки на изучаваните проблеми, процеси и явления; самостоятелно разкриване на междупредметните връзки; аргументирано и логично излагане на знанията в обобщен вид; анализиране на графични и статистически материали с географско и комплексно съдържание и правене на изводи; съставяне на реферат и есе с географско съдържание; изготвяне на ученически проекти с географска и икономическа тематика; самостоятелна работа с допълнителна научна и справочна литература по география;

- Да допринесе за екологичното възпитание на учениците;

- Да допринесе за ориентирането им в съвременните политически, икономически и културни събития; за формирането на критично мислене;

- Да се осмислят значението, мястото и ролята на географските знания като една основна, неотменима част от съдържанието на глобалните проблеми на съвременността; да се разкрие важното приложно значение на географската наука и предимствата на профилираното обучение в българското училище.

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ		IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ			
1	2	3	4	5	6
Ядра на Учебното Съдържание	ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ НА НИВО	ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕМИ	Основни нови понятия	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
Ядро № 1 Природна структура и ресурси на Земята	<p>Стандарт № 1: Обяснява процесите на глобалното затопляне на климата и изтъняване на озоновия слой. Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разбира процесите на глобалното затопляне на климата 2. Характеризира факторите за затопляне на климата и изтъняване на озоновия слой 3. Оценява ролята на човека за глобалните промени в атмосферата <p>Стандарт № 2: Илюстрира с примери териториалното проявление на стихийните природни явления и анализира възможностите за борба с тях Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проследява териториалното проявление на стихийните и природни явления 2. Осъзнава необходимостта от борба със стихийните и природни явления 3. Изготвя картосхема на земетръсни огнища в отделни региони <p>Стандарт № 3: Познава принципите на екологичния мониторинг и осъзнава необходимостта от него Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разбира принципите на екологичния мониторинг 2. Разграничава значението на екологичния мониторинг на различни нива 3. Оценява необходимостта от създаване на мониторингова система на локално, регионално 	<p>Ученикът трябва да усвои:</p> <p>Тема 1: Актуални проблеми в развитието на съвременната география Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Излага знания за основните тенденции в развитието на съвременната география 2. Характеризира процесите на диференциация и интеграция на географското познание 3. Илюстрира с примери как географските изследвания подпомагат решаването на главните екологични проблеми в света 4. Осъзнава необходимостта от комплексно изучаване на природната среда <p>Тема 2: Проблемът за глобалните климатични промени Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае факторите, които влияят на разпределението на енергията в системата земя повърхнина-атмосфера 2. Разбира причините за глобалното затопляне на климата и изтъняване на озоновия слой 3. Прогнозира къде и какви ще бъдат последиците от глобалното затопляне <p>Тема 3: Закономерности в териториалното проявление на природните рискове Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Познава тектонските процеси и рисковете, свързани с тях 2. Обяснява причините за природните рискове 3. Проследява на картата вулканичните и земетръсните пояси в света 4. Познава възможностите за прогнозиране на стихийните природни явления и методите за борба с тях 5. Реагира оптимално в екстремни ситуации <p>Тема 4: Екологичен мониторинг Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обяснява същността на екологичния мониторинг 2. Характеризира структурата на националния екологичен мониторинг 3. Познава организацията и функционирането на 	<ul style="list-style-type: none"> • Диференциация и интеграция в географската наука • Междудисциплинарен подход • Експедиционни и стационарни наблюдения • Сателитни платформи и сателитни изображения • Слънчева радиация • Парникови газове • Вещества, разрушаващи озоновия слой • Природни и антропогенни опасности и рискове • Сейсмични зони • Сейсмичен риск • Глобален екологичен мониторинг 	<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Работи в екип • Наблюдава природни явления, характерни за някои геосфери • се осигури достъп до информационни източници • посети астронмическа обсерватория • изработи есе и реферат с различна проблематика • наблюдава филми за природни и стихийни явления • посети местната РИСС • посети 	<p>История: История на географските открития</p> <p>Биология: Всден кръговрат Кръговрат на въглерода. Антропогенни промени в литосферата</p> <p>Математика: Мащаб. Процент. Промил, координатна система</p> <p>Философия: Отношение човек-природа</p> <p>Физика: Механизъм на природните рискове</p> <p>Химия: Карбонатни скали; Минерали.</p>

	и глобално равнище	мониторинга			
<p>Ядро № 2 География на населението и селищата</p>	<p>Стандарт № 1: Разграничава типовете възпроизводство и обяснява миграциите на населението</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае основните типове възпроизводство на населението 2. Сравнява типовете възпроизводство на населението 3. Коментира съвременните миграционни процеси 	<p>Тема 1: Основни типове възпроизводство на населението</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разкрива връзките между типовете възпроизводство и географските, икономическите и културно-психологическите фактори 2. Проследява на картата типовете възпроизводство на населението 3. Обяснява причините за миграционните процеси 4. Формулира изводи за демографската ситуация в отделни региони и страни в тях <p>Тема 2: Миграции на населението</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае развитието на миграционните процеси 2. Обяснява причините за миграционните потоци 3. Проследява на картата миграционните потоци на населението 4. Обосновава ролята на демографската политика на решаване на миграционни проблеми 	<ul style="list-style-type: none"> • Йерархична структура на националния екологичен мониторинг • Демографска политика 	<p>изследователска лаборатория към някой институт на БАН</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да работи със статистически материали и формулира изводи • Да систематизира и представя в графичен вид географска и икономическа информация • Да посети етнографски или природонаучен музей • Да посети различни селища • Да коментира научни текстове и документи, съдържащи географска и икономическа информация • Да наблюдава филми за урбанизирани територии 	<p>замърсители на водите, атмосферата, почвите, Химизъм на водите</p> <p>Философия: Ценност на културните различия; Религиозен светоглед;</p> <p>Гражданско образование: Ролята на езика, религията, традициите</p> <p>История: Традиции, Бит, Култура Народ, Етнос</p>
	<p>Ядро № 3 Политическа и стопанска организация на обществото</p>	<p>Стандарт № 2: Познава типологията на селищата и идентифицира формите на градско заселване</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеризира типовете селища 2. Разграничава формите на градско заселване 3. Коментира развитието на градските агломерации <p>Стандарт № 3: Сравнява положителните и отрицателните страни на живота в урбанизираните територии, като провежда примери от различни страни</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разбира благоприятните и неблагоприятни последици за човека от развитието на урбанизацията 2. Сравнява типовете урбанизация в света 3. Коментира възможности за регулиране на урбанизационните процеси <p>Стандарт № 1: Дискутира политическите и икономическите събития в света</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разбира връзката и зависимостта между 	<p>Тема 3: Типология на селищата</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае класификацията на типовете селища 2. Разграничава градовете според функциите им 3. Изработва схема на селище <p>Тема 4: Съвременни урбанизационни процеси в света</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Разграничава основните типове урбанизация 2. Проследява на картата мегалополсите в света 3. Изготвя реферат за бъдещото развитие на мегалополсите 4. Осъзнава необходимостта от регулиране на урбанизационните процеси <p>Тема 1: Електорална география /институции, партии, избори/</p> <p>Очаквани резултати:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Градска агломерация • Мегалополис • Субурбанизация • Типове урбанизация • Електорат 	<ul style="list-style-type: none"> • Да посети различни селища • Да коментира научни текстове и документи, съдържащи географска и икономическа информация • Да наблюдава филми за урбанизирани територии • Да работи в екип • Да работи със

<p>Ядро № 4 Географски региони в света и страни в тях</p>	<p>икономическото развитие и политическите процеси</p> <ol style="list-style-type: none"> Разграничава икономическите от политическите събития Оценява значението на географските фактори за икономическото и политическото развитие <p>Стандарт № 2: Обяснява ролята на специализацията, конкуренцията и инвестициите за развитието на икономиката</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> Познава проявлението на специализацията и конкуренцията в различните страни Представя разликата между централизирано и пазарно стопанство по отделни показатели Дискутира проявлението на инвестициите за определени страни <p>Стандарт № 1: Сравнява степента на стопанско развитие на отделни страни по основни социално-икономически показателни, извежда проблеми и тенденции</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> Излага знания за социално-икономическите показатели Представя в табличен и графичен вид страните в света по икономически показатели Коментира основните тенденции в стопанското развитие на географските региони и страни 	<ol style="list-style-type: none"> Осъзнава значението на електоралната география за всеки гражданин като бъдещ гласоподавател Анализира социологични анкети и прогнозира бъдещи избори Коментира съвременни политически събития и формулира изводи Представя в графичен вид резултатите от различни избори <p>Тема 2: Развитие и специфика на световното стопанство</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> Познава териториалната структура на световното стопанство Сравнява специфични особености на централизираното и пазарното стопанство Илюстрира с примери връзката между специализацията, конкуренцията и икономическото развитие Оценява значението на науката като главна производителна сила <p>Тема 3: Съвременни форми на международната икономическа интеграция</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> Знае предпоставките за извършващите се интеграционни процеси в света Проследява появата и развитието на интернационалните и глобализационни процеси в световното стопанство – транснационални компании Оценява регионалните особености на световното стопанство – ФАО, СТО, ЕС, НАФТА, ЕАСТ. Оценява предимствата на зщите на свободна търговия <p>Тема 1: Съвременни проблеми и тенденции в социално-икономическото развитие на страните в света</p> <p>Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> Анализира причините за различната степен на социално-икономическо развитие на страните в света Изработва графични материали, изразяващи степента на стопанско развитие чрез показателя брутен национален продукт на човек от населението Познава съвременната класификация на страните по стопанско развитие Сравнява страните по степен на икономическо 	<ul style="list-style-type: none"> Електорална География Мажоритарна избирателна система Пропорционална избирателна система Специализация Конкуренция Инвестиции Коопериране Транснационални компании Зони за свободна търговия Търговски стокооборот /вътрешен и външен стокооборот/ Външен дълг Индекс на живот Брутен национален продукт 	<p>статистически материали</p> <ul style="list-style-type: none"> Наблюдава филми, показващи стопанството на отделни страни Работи в екип Работи с географски научни трудове Използва статистически справочници Използва различни информационни 	<p>развитие на институциите</p> <p>Философия: Демокрация; правова държава; закони; власт и свободи; права на човека</p> <p>История: Стопанско развитие; научни и технически открития за напредъка на отделните страни</p> <p>История: Развитие на страните; самобитност</p>
---	---	---	--	--	--

<p>Ядро № 5 Географска и икономическа информация и работа с нея</p>	<p>Стандарт № 2: Анализира географските и икономическите аспекти на регионалните конфликти Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Излага знания за регионални конфликти 2. Обяснява географските аспекти на регионалните конфликти 3. Дискутира икономическите аспекти на регионалните конфликти <p>Стандарт № 1: Систематизира и представя в графичен вид географска и икономическа информация Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изработва диаграми за различни производства 2. Построява полово-възрастова пирамида на населението 3. Създава картосхеми по дадени показатели <p>Стандарт № 2: Коментира научни текстове и документи, съдържащи географска и икономическа информация Очаквани резултати: Изработва реферат Стандарт № 3: Разработва ученически проекти с географска и икономическа тематика</p>	<p>развитие</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Дискутира проблемите на различните групи страни <p>Тема 2: География на регионите Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае географското положение, границите и големината на географските региони и страни в тях 2. Характеризира природноресурсния потенциал на географските региони и страни в тях 3. Познава населението на географските региони и страни в тях 4. Обяснява особеностите в икономическото развитие на географските региони и страни в тях 5. Разграничава отделните географски райони в избрани страни <p>Тема 3: Регионални конфликти Очаквани резултати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знае основните фактори за поява и развитие на регионалните конфликти 2. Разграничава видовете регионални конфликти – политически, религиозни, етнически, екологични и т.н. 3. Изтъква значението на регионалните конфликти за развитието и стабилността на географските региони 		<p>източници</p> <p>Работи с всекидневници, списания, политически и икономически статии</p>	<p>История: Стопанско развитие на страните; историческо и културно развитие на страните</p> <p>История: Военни конфликти; роля на България за мира на Балканите</p>
---	--	--	--	---	---

V. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ НА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИКА ПО ПРЕДМЕТА.

Предвиденият по-голям брой часове за профилирана подготовка по *География и икономика* в IX клас дава възможност за по-често и по-задълбочено проверяване и оценяване на знанията и уменията на учениците. Оценяването на равнище профилирана подготовка пада главно върху географската компетентност на учениците, т.е. върху способността им на базата на усвоени географски знания самостоятелно да възприемат и осмислят отделни теоретични проблеми на географията, да извършват сравнителен анализ на различните идеи и концепции, да изразяват критично мислене, да използват справочна литература и самостоятелно да разработват научна теза.

Оценяването се извършва въз основа на определени критерии за всяка дейност, с които учениците са запознати предварително.

VI. МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ ПО ПРИЛАГАНЕТО НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА, ПРЕДНАЗНАЧЕНА ЗА УЧИТЕЛИТЕ ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА В IX КЛАС – ВТОРО РАВНИЩЕ.

Раздел VI от учебната програма има незадължителен характер. Учителите имат възможност сами да изберат методи, които да използват в своята работа. Трябва да се наблегне на очакваните резултати от колона 2 и 3, които ще се използват за оценяване в края на учебната година. Акцентът трябва да падне върху уменията на учениците.

При ядро № 4 „Географски региони и страни в тях“ е добре да се използва следният алгоритъм за характеристика на страна:

1. Географско положение; групиране на държавните граници по социално-икономически признаци; размер на площта.
2. Държавно и политико-административно устройство.
3. Историко-географски особености при формирането на държавната територия – основни етапи.
4. Историко-географски периоди на заселването и стопанското усвояване на територията.
5. Специфика на природноресурския потенциал и природоползването.
6. География на населението.
7. Особенности в икономическото развитие – основни етапи и регионални аспекти.
8. Обща характеристика на националния стопански комплекс.
9. Географски райони.